

Hr. Mads Sørensen i Gislum.

Af † J. P. Wammen. (Ved Chr. Wammen.)

Da jeg i Efteraaret 1930 i Landsarkivet i Viborg gjorde nogle Optegnelser om Gislum Sogn, traf jeg over en længere Skrivelse fra 1566¹⁾ angaaende den første lutherske Præst i Gislum, Hr. Mads Sørensen, der dette Aar af den Viborg Bisp var stillet for en Provsteret, anklaget for Ulydighed imod Bispen og Kgl. Maj. Ordinants²⁾. — Skrivelsen er dateret: »Tilstedt³⁾ fredagen nest effther nytaarsdag MDLXVI« (4. Jan. 1566) og giver et interessant Indblik i Sognets Historie og i Brydningen imellem den katolske og den lutherske Kirkeordning. — Men førend jeg tager fat paa selve Skrivelsen, maa det være mig tilladt at give nogle faa orienterende Bemærkninger om Sognets Historie i disse fjerne Tider:

Før 1432 eksisterede der noget, som førte Navnet »Gislum Kald«. — Præsten boede i Gislum, men havde desuden Vognsild, Svingelbjerg og Farsø Sogne under sig. Han betjente en Del af Kaldet ved Hjælp af en Vikar, der boede i Thorupgaard i Farsø Sogn. Dette Kald hørte under Viborg Domkapitel, der havde *Jus Patronatus* til Kaldet.

¹⁾ Viborg Bispearkiv, Gislum Kald. B. 1ste Pakke Nr. 6.

²⁾ Kr. d. 3. Ordinants af 14. Juni 1539. (Rørdams Kirkelove, I. Bind. Pag. 40 og fl.).

³⁾ Kongens Tisted i Gislum Herred.

I Fjortenhundrederne havde man imidlertid opdaget en hellig Kilde i Testrup, Rinds Herred, hvilket gav Anledning til Oprettelsen af et Hospital i dens Nærhed.

Kilden var indviet til St. Søren.

Testrup Hospital var forsynet med en stor og prægtig med et højt Taarn prydet Korskirke, paabegyndt 1432 og opført af store røde Mursten; Hospitalet laa i Kirkens Forlængelse mod Vest.

Herunder lagde Biskop Herman i Viborg sin Hovedgaard, »Textorp« (Testrupgaard), med alt underliggende Gods. Hospitalets Forstander var tillige Præst og bar Titelen Provst (*»presbyter provisor que præpositus loci«*). — Under denne Prælat lagde Biskop Herman »Gislum Kald«, og Præstegaarden her blev bortfæstet til Bønder. — Det hele indviedes af Biskop Torlav i Viborg 1439.

I et Tingsvidne, udstedt paa Gislum Herreds Ting den 31. Juli 1557, siges, at »Engen Blagshale mellem Lynderupgaard¹⁾ og Højslev Mølledam²⁾ har hørt til Testrup Hospital, indtil Binderup Bymænd i Klements Fejden tog den til sig. — »Hr. Villas, mester Christen, Jørgen Ebbiszen, Ierich Høgh och Ieb Laurissen, ty haffde samme engh i brugh tiilh Tæstrup, then jen effther then anden, ther tii haffde forne Tæstrup udi befallingh och var forstander udi forne Tæstrup«³⁾).

Her har vi da en Liste over Forstanderne paa Hospitalet til Reformationen, nemlig:

1. Hr. Villads,
2. Mester Christen,

¹⁾ Binderup Sogn, Gislum Herred.

²⁾ Simested Sogn, Rinds Herred.

³⁾ »Viborg Diplomatarium«, Pag. 405.

3. Jørgen Ebbesen,
4. Erik Høgh og
5. Ib Lauritsen.

Disse Forstandere var altsaa ogsaa Præster i Gislum og det derunder nævnte Sogn, »Gislum Kald«.

Den 13. September 1533 lod den sidste katolske Biskop i Viborg, Jørgen Friis, paa Gislum Herreds Ting tage et Lovhævd paa Kirkens og Bispedømmets Gods i Gislum Herred. — Deriblandt: »— en gord i Gijslum, saa god som then beste y boyen, og en endels tofft h. — En gord y Nyrup med en feyring iorde«¹⁾.

Gaarden i Gislum er den nuværende Præstegaard, der som sagt siden 1432 eller 39 havde været bortfæstet til Bønder. Gaarden i Nyrup blev 1699 bortsolgt til Jens Juul til Villestrup²⁾ af Biskop, Dr. Gerner for 34 Rd. 2 Mk.³⁾. — Endels Tofften hører endnu til Præstegaarden og ligger Syd for Kirkediget.

I Følge et Regnskab fra 1685—86 ejede Gislum Kirke da følgende Gaarde⁴⁾:

- »1 Gaard i Stistrup — 5 Rd. 1 Mk. 9 Sk. 1¹/₂ Alb.
- 1 Gaard i Feulum — 7 Rd. 2 Mk.
- 1 Boel ibidem — 4 Rd. 2 Mk.
- 1 Gaard i Gøttrup — 7 Rd. 1 Mk. 9 Sk. 1¹/₂ Alb.
- 1 Boel i Fandrup — 2 Rd. 1 Mk. 9 Sk. 1¹/₂ Alb. —«

Kirken var, som det vil fremgaa af efterfølgende Skrivelse, indviet til »Vor Frue«.

Den sidste katolske Præst i Testrup var Hr. Christen Nielszøn (Selgensen), som forhen havde været Munk. Han gik imidlertid over til den lutherske Lære og forblev i Embedet. I hans Tid var Hr. Laurids Jen-

¹⁾ »Viborg Diplomatarium«, Pag. 255.

²⁾ Jens Juul har skænket Døbebækkenet til Gislum Kirke.

³⁾ Stiftsbogen. (Landsarkivet.)

⁴⁾ Kirkeregnskaber. (Landsarkivet.)

szøn Borch Vikar paa Torupgaard. Da Hr. Christen døde ca. 1543, blev Hr. Laurids befordret til Provst i Testrup, men døde samme Aar eller 1544 i Torup.

Saa fulgte Aaret efter den store Forandring med »Gislum Kald«, hvilket fremgaar af følgende Kgl. Skrivelse af 7. Februar 1545¹⁾:

»Efftherthi Testrup hoffuedgaardt och godzs haffuer wdij førstningen wæritt giffuett och fundert till hospitall at opholde siuge och wanføre mennesker udinden, och samme godzs er nu wdij nogne aar kommitt wdij misbrugh —« (saa skænker nu Kongen nævnte Gods og Hospital til Hospitalet i Viborg), nemlig: »forne Testrup hoffuedgaardt och godzs met alle forskriffne gaardt och godzens tilligelze, szom ther nu tilligger och aff arilds tiidt tilligget haffer medt rette —.«²⁾

Efter dette blev »Gislum Kald« delt saaledes, at Mester Anders Grønning fik Farsø, Svingelbjerg og Vognsild Sogne med Torup som Præstegaard; men Hr. Mads Sørensen fik Gislum og Testrup Sogne med Gislum Præstegaard til Residens. — Hospitalsforstanderen i Viborg erholdt *Jus Patronatus* til Gislum Kirke.

Om Hr. Mads Sørensen, der altsaa var kaldet af Hospitalsforstanderen i Viborg, har man hidtil ikke vidst andet, end at han var født i »Kjællingtand«, der før Skipper Klements Fejde var en Selvejgaard i Gislum Sogn, — at hans Hustru hed Birgitte Pedersdatter, og at han var den første Præst, som residerede i Gislum efter Reformationen. — Men nu lader jeg altsaa det fundne Dokument fortælle videre om ham; dog finder jeg det rigtigst at anvende væsentlig Nutidens Ortografi:

1) »Viborg Diplomatarium«.

2) »Viborg Diplomatarium«, Pag. 312.

»Jens Nielszen, Sognepræst i Durup Herredsprovst udi Giislom Herred, Anders Grønningh, Sognepræst i Farszøø, Lauritz Erickszen, Sognepræst i Tiistedt, Anders Villomszen Braszen, Sognepræst i Lwens, Chresten Perszen, Sognepræst i Rørbeck, Niels Christenszen, Sognepræst i Binderup¹⁾, og Chresten Chrestenszen, Sognepræst i Foulum, gøre alle vitterligt med dette vort aabne Brev, at Aar efter Guds Byrd MDLXVI (1566), Fredagen næst efter Nytaarsdag, for os udi Tiistedt var skicket hæderlig og højlærd Mand, Mester Kieldt Jwell, vores Superintendent her udi Wiburgh Stigt²⁾, og havde ladet hidkalde Hr. Matz Seurenszen, Præst i Gislom, og tiltalet hannem for nogle store Ulempe, Utilbørlighed og Uskikkelighed, som han skulde have ladet sig finde udi, udi nogle framgangne Aar, baade udi Lærdom, Ceremonier og Levned imod Guds Ord og Kgl. Majst. Ordinants og desligeste imod sin egen Forpligt, Brev og Handskrift, som han ved X Aar siden havde givet forskrevne Mester Kieldt, hvilken han straxt her for os i Rette lagde. — Lydendes: — At paa det, han maatte komme til sit Embede igen, som han var frasagt. Da havde han lovet og tilsagt forskrevne Mester Kieldt paa sin Tro, Ære og Embedes Forliselse, først at han skulde »ligge« Vind paa af alle sin Evne og Formue at fly sig gode Bøger og læse og studere flitteligen, og gøre sit Embede af den Naade, Gud giver ham, og ingen Tid eller Dage forsømme af de Kgl. Majst. Ordinants bemelder, at han skulde gøre sit Embede. Dernæst, at han skulde gøre saa udi sin Levned og udvortes Omgængelse med sine Sognemænd og andre, skikke sig udi Ærlighed, Tug-

¹⁾ Der har altsaa den Gang været en Præst i Binderup, som maaske har haft den nu nedrevne Mosbæk Kirke som Anneks.

²⁾ Den 2. Septbr. 1549 blev Kjeld Juell beskikket til Biskop i Viborg Stift. (Rørdams Kirkelove I.)

tighed og gode Exempler, at ingen skulde have Aarsag til nogen Forargelse at tage af hannom. Sammeledes skulde han holde sig fra Huggeri, Kiv og Trætte, Drik og Sølari og hvis andet ham kunde give Aarsag til Kiv, Trætte eller noget andet hans Embede kunde være imod, og handle med Hustrue, Folk og alle andre, hjemme og af By, som en christen Prædiker bør at gøre. Og holde hver Dannemand med Love, som han køber med, og udi alle Maade skikke sig baade udi Lærdom og Levned efter Guds Ord og Kgl. Majst. Ordinants. Og hvis han imod dette, som han da lovede, lod sig findes, enten i Forsømmelse udi sit Embede, eller udi Kiv, Trætte, Drik eller noget andet imod det, som foreskrevet stander, da skulde han med det samme uden videre Dom være af med Præste-Embedet. — Samme Brevs Datum MDLV (1555)¹).

Derover beklaget forskrevne Mester Kieldt, at samme Hr. Matts saadan sin Ærebrev, Forpligt og Handskrift ikke holdet og fuldtgjort haver; men udi mange og adskillige Maade handlet der imod baade udi Lærdom og Prædiken. — Desligest udi Ceremonier og dertil udi sin Levned og Omgængelse.

Først udi Lærdommen, at han haver ikke villet fly sig Bøger, og læse og studere, at han kunde gøre sit Embede fuldeste (Fyldest). Ikke heller beskikket sin Prædiken, saa at Almuen det kunde forstaa, men straxt han haver læst Texten, og der hos noget sagt, begynder han at skælde og raabe paa de ene og andre, og describere (beskrive) dem saa, at hver kan forstaa,

¹) Hr. Mads Sørensen har altsaa været dømt fra Embedet 1555, og man faar det Indtryk af ovenstaaende, at han ikke alene har været forsømmelig med Hensyn til Embedet; men at han har været hengiven til Slagsmaal, Drik, Sølari og Trætte — at han har været haard imod sin Hustru og Tjenestefolk og en Kæltring i Handel. Han har altsaa lovet Bedring og saaledes faaet Lov at beholde Embedet.

hvo han mener. Og ikke alene siger og prædiker det, han vide forvist, men ogsaa hvad hans Hustrue kan høre og spørge Ugen igennem af Kærlinger og løse Folk — det er mesten hans Prædiken om Søndager og høgtilige (højhellige) Dage.

Desligest, naar han med sin Raseri saa hugger heden (hen for sig) udi Prædikestolen, at han kommer der med alle Folk i Kirken til at le, forhastiges han og siger: »Den sidste, der lo ad mig i Kirken, dennes Mund gik op til Ørene, førend den kom ud ad Kirkedøren.« — Som han og sagde nu i Aar paa Sancti Staphans Dag, hvor han og noterede nogle ærlige Folk, for de stod og saae op i Kirken imod Choret, som Vor Frue Billede staar inde udi en Capell¹⁾, og sagde, at turde de ikke se paa samme Billede med baade (begge) Øjnene, saa vinkede de til den med det ene Øje, og derhos describerede (beskrev), hvo han mærkte, og gjorde en Lignelse om en Skøge, som redte sin Seng paa det allerhøjeste Bjerg, og en Skalk ganger fraa hende, og anden til hende²⁾.

Item, naar han lader sig fortørne over nogle sine

¹⁾ Af denne Sætning slutter jeg, at Gislum Kirke har været indviet til »Vor Frue«. — Den gamle Herredsfoged, Chr. Testrup, fortæller nemlig om Testrup Kirke, at den var bygget St. Kathrine til Ære og kaldtes i de Tider St. Karens Kirke. — »Dog det ved jeg, at St. Søren havde Højalteret tilfælles med St. Karen; thi de stod begge udhugne af Eg med Kroner paa Hovedet paa samme Alter — enhver i sin Skranke med Dør for — istedet for Altertavle, indtil de 1698 brændte —«. (Saml. til jysk Hist. og Top. I. Side 348.) — Ordet: Capell i Skrivelsen fra 1566 betyder det samme som Skranke med Dør for (ca. 1740). — Er St. Karen saaledes Testrup Kirkes Værnehelgen, kan man ikke tvivle om, at »Vor Frue« er Gislum Kirkes Værnehelgen.

²⁾ Hr. Mads vilde hermed beskyldte disse »ærlige« Folk for, at de i Hjertet var Katolikker, fordi de saaledes stod og saa paa »Vor Frues« Billede, der stod oppe paa Højalteret. — Skøgen er vel den katolske Lære, og Skalkene dens hemmelige Dyrkere.

Sognefolk, da haver han den næste Prædiken, anden og tredie der efter, ingen anden Udlæggelse over hans Text end beskriver og beskælder dennom, og efter hans Dom kan ikke noksom forbande og dømme dem den onde Aands Lemmer at være.

Og besynderlig med de fattige Folk udi »Kierlingtandt«, for de ikke komme Julenat langt før Dag at ofre hannom. — Derfor stod han aabenbarlig Juledag udi Testrup Kirkes Prædikestol og beskreg de fattige (stakkels) Folk, bebrejede dem deres Sorg og Genvordighed, og derfor lovet Gud aabenbarlig og glædde sig der ved.

Item, naar han længe udi sin Rasenhed haver udøst og udskreget udaf Prædikestolen noget unyttigt, og han da kommer til sig selv igen, da forbander han alle dem, der noget siger igen, af alt det han da haver sagt.¹⁾

Dertil, naar han skulde forkynde, Bandsmennesker ere, efter Ordinantsens Lydelse,²⁾ da oplæser han hver udaf Budordene især, og forkynder i Bande alle og hver, der imod hver udaf Budordene noget haver syndet, saa at han synes vel hundrede Gange at have sat sig selv i Bande³⁾.

Sammeledes beklaget forskrevne Mester Kieldt, at naar han paa sit E m b e d e s V e g n e haver kommet til nogen forskrevne Herr. Matzes Kirke at visitere, da alt hvad han paa een Tid kunde prædike fram, haver forskrevne Hrr. Mattis udi lang Tid udi mange Prædiker prædiket tilbage, og sagt sig selv at kunne staa sit Embede fore, og intet have hans Tilkom behov, og besynderligen i Aar, han prædiket udi Te-

¹⁾ Det vil sige: Naar han har sindet sig af sin Hidsighed.

²⁾ Om Bandsættelse: »Rørdams Kirkelove« I. B. Pag. 80.

³⁾ Nemlig fordi han ogsaa selv syndede imod Budordene.

strup Kirke, og forkyndede hvad en Guds Ords Prædikers Embede vare, og hvore han skulde fremgange at straffe Synden efter Christi Lære, Matth. 18¹⁾, og hvad hans Prædiken skulde være, 2. Corinth. 2 & 4²⁾ og 1. Petr. 4: *Si quis loquitur loquatur ut eloquia Dei*³⁾. Da haver forskrevne Hrr. Matz udi mange sine Prædiken og udi lang Tid raabt der imod, og ham beskregen og ved sit Embede nævnet, og ham udi sit Embede foragtet, hvorfore forskrevne Mester Kieldt her for os i Dag tilspurgte forskrevne Hrr. Matthis, om han havde noget, han kunde skylde ham, enten udi sin Lærdom, Levned eller andet, hvorfore han saa describeret og beskreg ham. — Da sagde han Nej, at han havde intet at kunde beskylde ham udi nogen Maade.

Dernæst udi C e r e m o n i e r beklaget forskrevne Mester Kieldt, at samme Herr. Matzs Seuerenzen ingenledes vilde rette sig efter Kgl. Majst. Ordinants, men følger sin svenske Fason og Vane, enddog han havde ham tit og ofte paamindet, at han skulde ikke saa gøre.

Først, naar Degnen haver sjunget et Vers af en Psalme, læser forskrevne Herr. Matzs Collecten⁴⁾, og saa straxt begynder Credo⁵⁾, og saa ganger i Prædikestolen. Men naar han forfølger Ceremonierne for Præ-

1) Text i Kr. III. Bibel 1550: »Synder din Broder imod dig, da gak hen, og straffe hannem mellem dig og hannem alene.«

2) »Efterdi vi have saadant et Embede, eftersom os skete Barmhertighed, da blive vi ikke trætte, men fly lønlig Skændsel, og omgaas ikke med Skalkhed, og forfalske ikke Guds Ord, men med Sandheds Aabenbarelse, og bevise os vel mod alle Menneskers Samvittighed for Gud.«

3) »Der som nogen taler, at han skal tale det som Guds Ord. Der som nogen haver et Embede, at han det skal gøre af den Formue, som Gud giver.«

4) Collecten: Bønnen fra Alteret.

5) Credo: »Jeg tror —,« d. e. Den apostoliske Trosbekendelse.

diken, da bliver han ikke ved Alteren, men under Glorificatzen¹⁾, Alleluja²⁾ og Credo, enten ganger neder i Choret at sidde, eller og ganger og spacerer op og neder ad Kirkegulvet. — Item Collecterne concluderer (afslutter) han ikke ret, enddog han er tit og ofte derom paamindet.

Desligeste efter Prædiken opregner han ikke ret Catechismi Text³⁾, men farer der udi vild. — Dertil udi Litanien⁴⁾ tillægger han møget udaf sin egen Hoved, og det bedst gjordes behov at bede, sætter han tilbage, besynderligen, at han haver aldeles udlukt Kgl. Majst. af Litanien, og ikke heller vilde læse de Collecter for Kongen og Riget, Fred og anden Nødtørftighed, som sædvanligt er. Og naar forskrevne Mester Kieldt haver ham paamindet, hvorføre at han saa gjorde, og ikke fulgte Ordinantzen, Handbogen og Psalmebogen som andre Præstemænd, da haver han svaret, at han vidste sig ikke at være forpligtig nogen besynderlig Bog at følge.

Item, at han havde en aabenbarlig og vitterlig Horekarl udi Wester Riisz i Testrup Sogn lydeligen ved sin Navn bandsæt i Kirken den næste Søndag for Jul, for han holder en anden Mands ægte Hustrue hos sig og den misbruger, og straxt han ginge neder af Prædikestolen haver forskrevne bandsat Horekarl fulgt efter ham op til Alteret, og han straxt haver givet ham Sacramente⁵⁾, uden alle Pønits⁶⁾ eller Afløsnin⁷⁾.

1) Gloria: »Ære være Gud i det høje!«

2) Halleluja: »Love Gud —«

3) Se Ordinansen: »Rørdams Kirkelove«, I. B. Pag. 63.

4) Litaniets: Menighedens Syndsbekendelse. Se »Salmebog for Kirke og Hjem«, Nr. 219.

5) Nadveren.

6) Syndsbekendelse, Anger og Bod.

7) Syndsforladelse maatte først tildeles næste Søndag, naar vedkommende havde vist Anger.

Sammeledes, at han haver stedet til Sacramentet dem som haver været i Trætte sammen, og ved den Vilkaar annammede Sacramentet paa begge Sider, at de ønskede dem at annamme en Djævel udi Sacramentet, der som det var ikke ret, det hver af dem sagde.

Item, at han paa Juledag nu sidst var, som mange vilde gange til Sacramentet, og han havde haft noget gammelt urent Vin, som havde været frøsset og optøet igen, og den Dannekvinde Hustrue Inggierdt med nogle sine Folk vilde annamme Sacramentet, havde hun sendt ham ud i Kirken noget godt Vin udi en liden rød Stob, hvilket han havde sat paa Alteret sær for sig, og givet det frøsset og optøede Vin alene udi Kalken, og efter han havde consecreret¹⁾ og skulde distribuere²⁾, haver han taget Kalken udi den ene Haand og Stobet udi den anden Haand, og givet det menige Folk udaf Kalken, men der han er kommen til forskrevne Hustrue Inggierdt, haver han bødet hende Stobet, og som hun haver skodt den fraa sig, og ikke vilde annamme det uviede Vin, haver han holdet den til hende igen, saa at hun maatte det annamme. Hvor udaf der er kommen Forargelse hos det menige Folk udi Kirken, og mange haver leet derad.

Dertil haver han undertiden brugt en svenske Vise at sjunge udi Kirken med Dans eller Springen og andre underlige Fagter, og Degnen skulde med iblandt Folkene og svare ham dertil. Og som forskrevne Mester Kieldt nu tilspurgte ham, hvad det var for en svenske Vise, som han saa brugte, sagde han at det var »Lætabundus«³⁾ etc.

For det tredie beskyldte forskrevne Mester Kieldt

1) Indviet Brød og Vin.

2) Uddele det.

3) Lætabundus betyder: »Hjertensglad«. — Maa være Begyndelsen af en Frydesang.

samme Herr. Matzs, at han ikke saa christelig lader sig findes udi sit Levned, som det sig burde. — Besynderligen at han fører godt Folk udi Kiv og Trætte, med Forføring og andet, som han og hans Hustrue det sidste forgangen Aar førte de fromme Folk udi Testrupgaardt og Kastrup udi svare Trætte og Uenighed.

Dertil, naar nogle undertiden taler det, som ham ikke vel behager, havde han kastet sine Klæder op bag og vendt dem den Ende imod, som udi Testrupgaardt var sket.

Desligeste udi Kastrup med en Dannekvinde, at han udi Forsamling bandte en Visk ved Stoben, og sendte hende fram, at hun skulde to den der med.¹⁾ Med møget andet, baade udi Wiborgh til Barthell Bierregraffs og andersteds etc.

Efter slige Lejlighed satte forskrevne Mester Kieldt udi Rette, om forskrevne Herr. Matthis Seuerenszen havde saa retteligen holdet sit Brev og Segl, og saa skikket sig, at han burde her efter at nyde Præste-Embede.

Dertil svaret forskrevne Herr. Mattis Seuerenszen, og den største Part af forskrevne Anklage kunde ikke benægte; men nogle af forskrevne Artikler anderledes udlagde og forventte.

Da, efter Tiltale, Gensvar og Sagens Lejlighed som forskrevet stander. Desligeste efter forskrevne Herr. Matthis Seuerenszens egen Brev, Forpligt og Handskrift, kunde vi ikke finde forskrevne Herr. Matthis Seuerenszen, saa at have handlet, at han bør her efter at nyde Præste-Embede, uden han kan ydermere for Guds Skyld og for Dannemænds Bøn benaades.

¹⁾ Maaske Hr. Mads har fundet Stoben uren, eller »Dannekvinden« ikke selv var renlig anlagt.

Til Vidnesbyrd trykker vi vores Signeter neden paa dette vort aabne Brev.

Datum, Aar og Dag som forskrevet stander.¹⁾ — Under Dokumentet har de gode Præstemænd altsaa sat deres Vokssegl, og Dokumentet bærer følgende Paaskrift: »Dom over Herr. Mattis i Gislum, hvor udi han dømtes fra sit Embede 1566.«

Det synes, som om denne Hr. Mads har været en klog og forslagen Herre og en temmelig onskabsfuld Person; men det gik ham dog ikke saa ilde som hans Navnebroder, Hr. Mads i Ullits, der ikke alene fradømtes Embedet, men blev henrettet midt imellem sine to Kirker, Ullits og Foulum 1570.²⁾ At Hr. Mads i Gislum — til trods for, at han for sin Uskikkelighed var fradømt sit Embede baade 1555 og 1566 — blev siddende som Præst i Gislum til sin Død 1576, er helt sikkert, og det bekræftes ogsaa af den meget gamle Trætavle i Gislum Kirke, hvorpaa »Series Pastorum« er antegnet. — Men at han ikke har bedret sig med Alderen, udviser følgende kongelige Skrivelse:

»Vi Frederik etc. — Gjøre alle vitterligt, at vi komme udi Forfaring, at Gislum og Testrup — skulle være annexerede altid at skulle blive under een Præst. — Og uanset samme Skik og Ordning derpaa gjort er, skulle Sognefolket understaa dennem at holde tvende Præster.

Da ville vi hermed menige Sognefolk udi for^{ne} Sogne strengeligen og alvorligen advaret have nogen anden Præst dennem selv at holde imod den Skik og Ordning, derpaa gjort er. — Bedendes og bydendes eder

¹⁾ Landsarkivar S. Aakjær er jeg megen Tak skyldig for udmærket Hjælp under Læsningen og Tydningen af dette lange Klagemaal. J. Wammen.

²⁾ Farstrup og Axelsens Dagbøger, Pag. 311.

alle, saa mange udi for^{ne} Gislum og Testrup Sogne boendes ere, at I tiltænke, hvilken Præst eder vorde tilskikket af Hospitalforstanderen¹⁾, og af Superintendenten er kendt god og duelig, den at annamme for eders rette Sjælesørger og hannem at give og fornøje hvis Tiende og anden Præsterente, hannem bør med Rette, og ingen anden; saafremt I herimod understaar og trodseligen nogen holde, I da ikke ville derfor stande os til Rette. Hvorefter I kan vide at forholde.

Actum Skanderborg, d. 8. September 1574.«²⁾.

Jeg har forhen undret mig over denne strenge Skrivelse og ikke kunnet forstaa Anledningen til dens Udstedelse; men nu er Forklaringen lige til. Da Sognebeboerne ikke paa nogen Maade har kunnet komme af med den drilagtige og egenraadige Præst, har de simpelthen valgt sig en anden Præst.³⁾ Herover har imidlertid Hospitalforstanderen i Viborg følt sin Ret krænket og er saa indgaaet med et Klagemaal over Sogdenes Beboere til Kongen, hvorpaa ovenstaaende strenge Skrivelse er bleven udstedt.

Endelig 1576 befriede Døden Sognebeboerne for denne »Sjælesørger«. — Mærkeligt nok, at Traditionen slet intet har opbevaret om Hr. Mads, og ejheller den gamle Herredsfoged, Christen Sørensen, Testrup, har vidst noget at berette om denne Historie. — (Underligt ogsaa, at dette gamle hengemte Dokument fra en fjern Fortid nu skulde komme for Lyset og ligesom aabenbare, hvad der var skjult i Mørket.)

Under Hospitalets Ledelse af Testrup Hovedgaard sank denne ned til at blive 2 Bøndergaarde, hvis Fæ-

¹⁾ Som jo havde »Jus Patronatus« til Gislum-Testrup Kald.

²⁾ »Rørdams Kirkelove« II. Pag. 245.

³⁾ Ret til selv at vælge sin Præst havde efter Reformationen alle de Sogne, hvor ikke et eller andet fortidigt, som nu her, stillede sig i Vejen.

stere den 9. Maj 1555 — det for Hr. Mads saa skæbnesvangre Aar — fik følgende Befaling af Kongen: »Præsten i Giisлом skall haffue szinn præste thiende af Testrupgaardt.«¹⁾

Ligeledes forfaldt den store St. Karens Kirke. — »I Kirken var 3 Klokker, af hvilke de 2 blev tagne til Viborg Domkirke, efter at den 1567 var brændt.«²⁾

Aar 1699 afhændede Hospitalet Testrupgaard, der nu atter en kort Tid blev en Hovedgaard.

1720 blev Testrup Kirke solgt fra Kronen for 175 Rdl. til Hans Wassard paa Testrupgaard. Den Gang stod Kirken endnu; men vistnok 1748 blev den ødelagt. Hans Wassard var da død; men hans Enke sad endnu paa Testrupgaard til 1751, og det maa vel da være hende, der har faaet besørget Kirkens Nedrivning.

I Følge et Kirkeregnskab fra 1705—1706 (i Landsarkivet) havde Kongen da Jus Patronatus til Gislum Kirke. Formodentlig er den solgt sammen med Testrup.

---

¹⁾ »Rørdams Kirkelove« I.

²⁾ »Rinds Herreds Krønike« (Jysk Hist. og Top. I. Pag. 348.)